

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II Informacyjny

Nr. 12492 /II. .B.W./4

1873 Warszawa, dn. 12 marca 1921. *Blu*

Do

Adjutantury Generalnej
w m i e j s c u.

W załączeniu przedkłada się tłumaczenie
raportu o sytuacji na Kaukazie Północnym.

Załącznik 1.-

Otrzymują:

1. Adjutantura Generalna
2. M.S. Wojsk. Oddz. II.
3. M.S.Z. przez oficera łączn.
4. Ew/5
5. Misja Francuska
6. " Angielska.
7. Plac. Rewel.

W z. Szefa Biura Wywiadowczego

Duch
Mjr. Szt. Gen.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA
Lp. 6799/2 dnia 16/3/21
Zel. 16/3/21

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Cossacks and Ukraine. Up to that time "White" forces constituted considerable check to the Bolshevik regime, but after Denikin's collapse it seemed necessary to enlist support of other national forces. Such move would involve recognition of independence as a precondition to military collaboration. Denikin and his successor were unprepared to take such a step. On the other hand France and Great Britain didn't use their influence to promote such a crucial move. In the beginning of 1920 Marshal Foch fostered a plan for wide East European coalition working hand in hand with "White" Russia. He even considered a visit to the region. Nothing came out of it. Foch took similar position at the Allied conference in Hythe. The Russian dilemma was viewed through the Wrangels eyes, despite the obvious weakness of his forces. Ukraine was at the distant outskirts of the agenda.

General Weygand's attitude towards Ukrainians in Warsaw was very similar. During his monthly stay in Poland (July 25th - August 25th, 1920) he met general Zielinski four times. We are able to provide just two exact dates of the meetings (August 18th, and 25th) Both preserved protocols unables us to trace their substance. During whose talks General Zielinski tried to convince the Frenchmen about indispensibility of Ukraine's independence. He touched the questions of technical and military assistance to the Ukrainian Army and prospects of cooperation with Wrangel. He pointed out to the strenght of Petlura's Army, what was in sharp contrast with military strenght of "White" forces. To underline the issue Colonel Kapustinski prepared memoranda on the role of Ukrainian Army in the present conflict. This memorandum was delivered to Wegand on his departure to Paris, on August 25th.

The question of Ukrainian independence become acute after the Battle of Warsaw. (16th August, 1920) To sustain Wrangel, who suffered heavy defeat on the frontline, one should reconsider the prospect of Ukrainian-Russian collaboration. As it was said above the recognition of this country independence was principle for Petlura and all the Ukraine. This issue was put forward after Zielinski's agenda.

The most credible contribution to the character and scope of General Weygand's talks with Ukrainian representatives would be publication of unknown report of General Zielinski to Head Ataman. This report is related to August 18th meeting with Weygand. Selection of just this one is determined by few other? reasons. For the first it describes wide spectrum of topics. For the second it bears important testimony to Weygand's role in formulation and execution of the plan for the Battle of Warsaw. This laconic testimony was unknown to authors of works numerous books tackling with authorship of the plan. What is more intriguing nobody touched the whole question of and Cossacks Weygand's meeting with the Ukrainian's not to mention General own's memoirs. General's declaration requires some more attantion. It seems to be the first comment on his role in the Battle expressed to outside auditor. The chronological factor also deserves close scrutiny. August 18th was the

Ściśle tajne.T Ł O M A C Z E N I E.

ZESTAWIENIE INFR. Nr. 225

12 stycznia 1921 r.

SYTUACJA NA KAUKAZIE POŁNOCNYM .
=====S y t u a c j a o g ó l n a.

Z dniem 5 grudnia 1920 r. na Kaukazie Północnym bolszewicy wprowadzili w życie dekret o wysiedlaniu kozaków górskich (prawosławnych) i włościan, posiadających więcej niż 20 dziesięcin ziemi na Północy. Dekret ten dopełnił miarę cierpliwości ludności Kaukazu Połnocnego.

Przedtem jeszcze, kiedy wycofała się armja ochotnicza, formowały się oddziały powstańcze; po ogłoszeniu zaś dekretu, ludność masowo zaczęła uciekać w góry i lasy, zabierając z sobą majątek i uratowane od rekwizycji zboże, i uprowadzając bydło (według normy bolszewickiej z 450 mil. pudów zboża na Kaukazie Północnym należało zabrać 100 mil. pud.) Jeżeli wziąć pod uwagę, że uciekały całe rodziny (z żonami i dziećmi), to według posiadanych wiadomości ogólna liczba tych uciekinierów, wynosząca 80-100 tys. na całym Kaukazie Północnym - nie będzie się wydawała przesadną.

W opuszczonych "stanicach" i przysiółkach osiedlają się czerwonoarmiści i włościanie z "Wielkorosji".

To szalone zniweczenie socjalnych i ekonomicznych warunków wywołało okrutną walkę o swoje dobro z przybyszami z Północy. Ruch powstańczy wciąż wzrasta, wywołując okropne represje ze strony bolszewików.

R e p r e s j e.

Największym represjom ze strony bolszewików podlegały rejony, w których ruch powstańczy przejawiał się z największą siłą.

Okr. Kub. 1/ w południowej części oddziału Ekaterynodarskiego najczęściej ucierpiały miejscowości: Riazanskiej, Erywańskiej i Achtyrskiej gub.

Spalona została połowa miasteczka "Goriaczij Klucz" i przysiółki na północ od tego miasteczka.

2/ Oddział Majkowski bardzo ucierpiał, szczególnie stacji, znajdujące się w górach i przysiółki w równinach (stacje "Chajskiej, Pszechskiej i Kutierskiej").

3/ Oddział Łabiński nie mniej ucierpiał, specjalnie zaś przysiółki i stacje Roździestwienskaja i Nikołajewskaja; zupełnie spalona została Upornaja.

4/ W oddziale Batałnaszyńskim uległa kompletnemu zniszczeniu stacja Bekeszewska, znana ze swej nienawiści do władzy sowieckiej.

5/ W okręgu Terskim także był stosowany okrutny sposób walki z niezadowolonymi, który polega na zupełnym zniszczeniu wsi i stacji lub wysiedlaniu stałych mieszkańców, zaś na ich miejsca osiedlają włościan i czerwonarmistów. Na 50 wiorst na północ wysiedlenie mieszkańcy stacji: Azinowskiej, Troickiej, Jermołowskiej, Pietropawłowskiej; stacje zaś Pastrawskaja i Karabułachskaja, sympatyzująca z bolszewikami wysiedlenia nie podległy. Ludność wysiedlana ucieka w góry, zabierając z sobą bydło. Ruch powstańczy trwa w dalszym ciągu.

6/ W okręgu K⁺zlarskim wysiedlane są stacje Iszczerskaja (rozstrzelano tam 50 ludzi) i Nauruskaja. Nawpół zniszczona stacja Czerwlennaja. Bardzo ucierpiała stacja Szchedrynskaja. Stacje Bergustanskaja (na granicy z okręgiem Kubańskim) znana z historii walki z bolszewikami, kompletnie zniszczona.

Według posiadanych wiadomości na Kaukazie Północnym bolszewicy zniszczyli kompletnie lub częściowo 62 punkty zamieszkałe.
R u c h p o w s t a ń c z y.

Przyczyny ruchu powstańczego są następujące: mobilizacja do armii czerwonej wszystkich mężczyzn od 18-40 lat; przymusowe zabieranie chleba i innych produktów, wysiedlenia, kontrybucje i terror.

Ogromne niezadowolenie wśród ludności wywołało anulowanie pieniędzy niesowieckich, które podziało na ludność Kaukazu, jak "iskra rzucona na słomę" - tak się wyraża gazeta "Moskowskija Izwiestija".

Walka o chleb połączyła w ruchu powstańczym nie tylko

kozaków, lecz i włościan; ruch powstańczy daje się zauważyć nawet i w tych rejonach, które dawniej sympatyzowały z bolszewikami (kozacy Sunżeńskie linji i włościanie gub. Sawropolskiej).

Ruch powstańczy zupełnie nie jest zorganizowany. Najenergiczniejsi ludzie, z liczby uciekających od władzy sowieckiej, łączą się w oddziały, ukrywają się w lasach i zaroślach.

Oddziały te walczą bez przerwy z bolszewikami. Walka ich wyraża się w napadach na małe oddziały sowieckie, pociągi i inne. Prawie każdego dnia oddział powstańczy dopełnia się przybyciem jakiegokolwiek kozaka, lub mieszkańca gór, który już dłużej nie mógł znieść władzy sowieckiej. Powstańcy posiadają karabiny, K.M., nieraz i działa. Naboji bardzo mało. Zaopatrują się w broń i naboje oddziały te z zapasów, zachowanych w wioskach. Jak bardzo brak naboji, dowodzi to, że za jeden nabój dają worek mąki. Ludność także jest dostarczana z pobliskich wiosek. Żeby temu przeszkodzić, bolszewicy rewidują przy wyjeździe w pole włościan i kozaków - czy nie schowane jest zboże w wozach, wysiedlają mieszkańców przysiółków do stanic i zabraniają wyjeżdżać ze stanic do przysiółków w pole bez przepustek.

Pomimo to jednak oddziały powstancze zaopatrywane były w żywność przy pośrednictwie kozaków, pracujących w milicji sowieckiej. Kozacy-milicjanci wyruszając na "wywiad" biorą z sobą większe zapasy, zostawiają w oznaczonym miejscu, Jada do sąsiedniej stacji, znowu biorą produkty i znowu odwożą. Oprócz tego zdobywają żywność za pomocą napadów na młyny etc.

Rejony działania oddziałów powstańczych

Dotąd w lasach operują największe grupy - oddziały gen. Fastikowa, dopełniane przez mieszkańców sąsiednich wsi-wrogów komuny Większość powstanców przechowuje się w górach koło Miedwędziewki, Romanowskiej (Krasnaja Gorka) Aigby, Konosadka.

P r z y b r z e ż e C z a r n o m o r s k i e.

Żadne oddziały czerwone nie są w stanie im zaszkodzić, z tego względu, że kiedy zjawi się taki oddział, powstańcy uciekają z wiosek w góry; utrzymać na tych punktach garnizony jest niemożliwym, z powodu braku żywności na miejscu.

Okręg Kubanski.

W rejonie stanic Erywańskiej, Szalszugskiej operują oddziały esauła OSTROŻKO, w skład którego wchodzi rota oficerska- 100 ludzi, kawalerja z kubańców i dońców- 600 ludzi, i piechota- 1000 ludzi. W rejonie stanic Krymskiej, Abińskiej, Troickiej i Mingrelskiej operują oddziały składające się z 500 ludzi konnicy i 2300 piechoty pod dowództwem pułk. ALIMEDA. W rejonie Goriaczij Klucz operuje oddział gen. CYGANKOWA - 1500 ludzi. W rejonie Majkopskim- oddział esauła ZAGORULKO, sformowany z resztek oddziałów gen. FOSTIKOWA, pułk. UŁAGAJA i es. KRYZAMOWSKIEGO. Wogóle w górach Majkopskich ukrywa się wiele oddziałów partyzanckich, które napadają na pociągi Armawir-Tuażyńskiej kolei, a jadących w nich komisarzy i komunistów zabijają.

W rejonie Batołpaniańskim operują oddziały kozaków- 4000 ludzi. Oprócz tego 7-go grudnia powstałi araczajewcy i kabardziny. Ogólna liczba powstanców dosięga jakoby 15.000. Rejon powstańczy obejmuje i część okręgu Piatigorskiego, Terskiego. Operujący tu dawniej oddział Sułtan-Kulicz-Gireja w liczbie 100 ludzi, odszedł do okręgu Suchumskiego i obecnie znajduje się w Sebeldy, gdzie oczekuje końca okresu topnienia śniegu, które uniemożliwia przejście przez przełęcz.

W Okręg Terski.

Centrem ruchu powstanczego jest rejon Kizlaro-Mozdowski, gdzie operują oddziały pułk. FEDIUSZKINA z 6000 ludzi i duży oddział pułk. SZCZERBINA, który się składa przeważnie z włościan gubern. Stawropolskiej, którzy szukają schronienia od władzy sowieckiej w zaroślach Tereku.

Zawdzięczając tym oddziałom linja Władykaukza-Krozny zupełnie nie funkcjonuje.

Są wiadomości, że powstańcy zajęli stację PROCHEADNAJA i wzięli dwa pociągi pancerne.

Oprócz tego oddziały powstańcze operują w rejonach zamieszkałych przez plemiona górskie: w Ingumenji centrem powstania jest okręg Kazranowski, w Czecznie operuje oddział pułk. imienia pułk. SZAMILA; w Dagestanie powstańcy atakowali garnizon czerwony Auła-Chunzach, jednak nie udało im się zająć go

z powodu braku broni i naboju. Zaciekle w walce prowadzą powstańcy z oddziałem karnym w rejonie Temir-Chan-Szuri na Gimryńskim wzgórzu. Szczegółowych wiadomości o organizacji powstańczej, ich działalności w Dagestanie i liczebności - niema.

Gub. S t a w r o p o l s k a.

Oprócz "zielonych", którzy uciekają od władzy sowieckiej w grudniu powstało 5 wiosek w rejonie Stawropola- Besz-Szpagir, Michajłowka i inne. Do powstańców przyłączyli się kozacy stаницы Рождествинской. W Stawropolu bolszewicy ogłosili stan wojenny.

Oddz. E J S K I okr. K u b a Ń s k i e g o.

Według niesprawdzonych wiadomości operują tam dwa większe oddziały powstańcze, które jakoby 3-go grudnia zajęły stację Kuszczewka.

Według ostatnich wiadomości liczba uciekających od bolszewików w góry i zarósła wciąż wzrasta, zawdzięczając też dezertantom armii czerwonej. Oprócz tego oddziały powstańcze dopełniają się przez kozaków, pracujących w milicji sowieckiej, którzy po wydaniu dekretu o wysiedlaniu stałych mieszkańców na północ-masowo zaczęli przechodzić na stronę powstańców.

A r m j a C z e r w o n a .

Według posiadanych wiadomości armja Czerwona rozlokowana jest na Kaukazie Południowym. Dezercja dosięga szalonych rozmiarów, nie bacząc na groźbę śmierci. Ludność pomaga dezertantom ukrywać się i nigdy ich nie wydaje. Z 1800 zmobilizowanych Okr. Mineralowodzkiego zdezerterowało -700. Są wiadomości, że wysłane przeciwko powstańcom -Karaczajewcom- oddziały czerwone, z wyjątkiem komisarzy przeszły na stronę powstańców. W Armawirze cały oddział nie zgodził się pójść na front. Dyscyplina utrzymuje się z trudem. Wojsko jest marnie żywione, z wyjątkiem t. w. oddziałów "osobago naznaczenja" Grasują choroby epidemiczne. Wobec niepewności oddziałów wojskowych dla aresztowania dezertantów, dla walki z powstańcami i ochrony kolei sformowane są oddziały "osobago naznaczenja".

I. W Ramawirze- z 300 ludzi konnych, z 8 K.M., pod dow. PIETROWA

II. W Tuanse- 150 l. konnych, 6 K.M. pod dow. IWANOWA.

III. W stаницы Labinskiej- oddz. Karny Nr. 6 i bat. Cz. K."

IV. W Stawropolu - bat. "Wochra" (fr ochrony wewnętrznej)

Oddziały te, składające się z wybranych czerwonarmistów w rzeczywistości są biczem ludności, grabią i robią co chcą. Na całej kolei Kaukazu Północnego kursują pociągi pancerne, z powodu ciągłych napadów ze strony powstańców.

Wobec powstania i niepewnej sytuacji bolszewików na Kaukazie Północnym, ci ostatni fortyfikują punkty obronne. Na przybrzeżu Czarnomorskim fortyfikują TUANSE, gdzie przygotowują okopy umocnione drutem, jak równi ż fortyfikują SOCZI i wioskę "WIESIOŁOJE". Wokoło miasta MAJKOPU wystawiono dwa rzędy drutów kolczastych. Trzy reflektory oświetlają drogę do stacji Kuterskiej, Chanskiej i drogę Tuansińską. Punkt ten uważany jest przez bolszewików za najważniejszy i tam się znajduje rota junkrów czerwonych i inne oddziały IX armji. Żywność i ubranie dla armji czerwonej zdobywają drogą rekwizycji u ludności, która i sama już nie niema. W razie stawiania oporu - posyłane są oddziały "osobago naznaczenja", które odbierają wszystko co chcą.

PRZERZUCENIE WOJSKA.

Daje się zauważyć zgrupowanie większej ilości wojska w rejonie SOCZI, gdzie prowadzi się zupełnie jawna agitacja na meetingach przeciwko Gruzji. Na stacji Kaukazka zaobserwowano ruch wielu eszelonów w kierunku Władykaukazu do Baku.

Wnioski ogólne.

1/ Działalność władzy sowieckiej szczególnie zaś rekwizycje zboża i wysiedlanie wywołało ogromne niezadowolenie wśród kozaków, plemion ~~xaxkixkx~~ górskich i włościan Kaukazu Północnego, którzy uciekają prawie w niedostępne miejscowości, zabierając ze sobą, zboże i bydło.

2/ najwięcej wrogie elementy formują się w większe i mniejsze oddziały, które bez przerwy prowadzą walkę partyzancką z bolszewikami, wskutek czego sytuacja bolszewików na Kaukazie Północnym staje się niepewna. Niezorganizowanie i brak broni nie dają możliwości partyzantom osiągnąć pożądaných rezultatów.

3/ Ruch powstańczy ogarnął olbrzymi rejon od ANANY do gór DAGESTANSKICH, jak również i gub. Stawropolską.

4/ Terror dochodzi do potwornych rozmiarów. Bardzo często ulegają zniszczeniu kontrrewolucyjne stacje i wioski; Wysiedlają dziesiątki tysięcy stałych mieszkańców, a na ich miejsce osiedlają się czerwonoarmiści i włościanie z północy.

5/ Daje się zauważyć rozłam w oddziałach armji czerwonej, wobec czego „czerwone” dowództwo zmuszone jest do formowania z wybranego elementu specjalnych oddziałów dla walki z powstańcami, wyłapywania dezertersów i ochrony kolei.

6/ Potwierdzają się wiadomości o zgrupowaniu znacznych sił „czerwonych” na granicy Gruzjińskiej.

dnia 16/II.1921 roku.

Za zgodność tłumaczenia:

